

4. Natura 2000-områder - Taigasædgæs

Indledning

Natura 2000 er et netværk af naturområder, som har til formål at beskytte udvalgte naturtyper og arter i EU. I Danmark sker dette bl.a. på baggrund af miljømålsloven, som placerer et stort ansvar hos kommunerne, der skal udarbejde Natura 2000 handleplaner. Kommunerne har ansvaret for at realisere de mål, som er fastsat i handleplanerne.

Naturen er uundværlig for os. Den leverer ren luft, drikkevand og fødevarer til os og derfor er det også nødvendigt, at vi passer godt på den. Dette arbejde kræver, at der på politisk plan skabes de fornødne mål og rammer for en robust naturindsats. Den danske naturbeskyttelse er præget af internationale aftaler og konventioner.

De danske bestemmelser vedr. bl.a. Natura 2000-områderne tager sit udspring i regler og direktiver vedtaget i EU. Natura 2000 er en samlet betegnelse for de internationale beskyttede naturområder i EU, som har til formål at bevare og beskytte udvalgte naturtyper samt dyre- og plantearter. Disse typer og arter er karakteriseret ved, at de er sjældne, truede eller særlige for EU's medlemslande.

Det overordnede formål med Natura 2000-områderne er at sikre en gunstig bevaringsstatus for arter og naturtyper, som er omfattet af beskyttelsen.

De statslige Natura 2000-planer skal følges op af en handleplan, som skal sikre at de mål, som er fastsat i de overordnede statslige planer, bliver ført ud i livet. På kommunalt niveau er det op til de enkelte kommuners kommunalbestyrelse at sørge for udfærdigelsen af de kommunale Natura 2000-handleplaner. Af lovgivningen fremgår det, at det er op til kommunalbestyrelsen at sikre gennemførelsen af en vedtaget handleplan.

De kommunale handleplaner er bindende for myndighederne.

Forholdet til Miljøvurderingsloven og Viborg Kommunes handleplaner for EU's Natura 2000-områder

Det fremgår af miljørapportens side 9 (1. IKKE-TEKNISK RESUMÉ at *Miljørapporten udgør både en miljøvurdering af kommuneplantillægget og lokalplanen samt en miljøkonsekvensvurdering af projektet*), at der således er udarbejdet en samlet miljørapport for både den gennemførte planlægning og det ansøgte projekt. Det er ikke beskrevet i rapporten, hvorledes man har sikret sig, at miljørapporten lever op til kravene i Miljøvurderingslovens § 6.

I Danmark skal EU's udpegede Natura 2000-områder opfyldes løbende gennem kommunernes handleplaner. I planerne fastsætter staten mål for perioden, mens kommunerne står for at udføre handleplanerne.

Det er anført i miljørapporten, at den dækker over både planlægning og det ansøgte projekt, men det er ikke muligt at sikre sig, at dette skulle være tilfældet på det foreliggende grundlag. Dette er især begrundet i, at der ikke er en (klar) adskillelse i rapporten af afsnit, der dels er rettet imod en miljøvurdering af planlægning og dels er rettet imod en miljøkonsekvensvurdering i projektet. Det er således ikke muligt for læseren at sikre sig, at miljørapporten lever op til kravene i miljøvurderingslovens afsnit II og III og dermed op til lovens § 6.

Som konsekvens af ovenstående står det ligeledes klart, at miljørapporten og den gennemførte miljøvurderingsproces ikke kan leve op til kravene om håndtering af interessekonflikt i miljøvurderingslovens § 40, stk. 1 og § 40, stk. 2 for så vidt angår EU's Natura 2000-områder. Dette er især begrundet i det forhold, at den samme myndighed, Viborg Kommune, både er planlæggende og miljøvurderende i.f.t. den gennemførte planlægning samtidig med, at den selvsamme myndighed ligeledes har skullet sikre sig, at den udarbejdede miljørapport opfylder minimumskravene i miljøvurderingsloven, jf. lovens §24, stk. 1. Det fremgår ikke af miljørapporten eller det bilagsmateriale, som Viborg Kommune har lagt på egen hjemmeside, hvorledes kommunen har sikret sig, at kommunen både kan være koncipist af miljørapporten og samtidig leve op til minimumskravene uden at der foreligger en konflikt med kravene i miljøvurderingslovens § 40, stk. 1 og § 40 stk. 2.

Konklusivt er det uklart hvorvidt miljørapporten lever op til Miljøvurderingslovens § 6 og at der, som konsekvens heraf, ikke er sket den nødvendige funktionelle opdeling af myndighedsansvaret i sagen i overensstemmelse med Miljøvurderingslovens § 40.

Placering af energipark Tjele omkring Tjele Langsø er i strid med EU-reglerne om Natura 2000-områder.

Sammen med Dansk Ornitologisk forening og Danmarks Naturfredningsforening fik borgergruppen i 2021 medhold i en klage til Planklagenævnet samt Miljø- og Fødevareklagenævnet over Viborg Kommunes godkendelse af den ulovlige opstilling af 8 vindmøller i Natura 2000-områder N33, Tjele Langsø og Vinge Møllebæk, som omfatter habitatområde N33, H33 og fuglebeskyttelsesområde F16.

I selv samme område men bare endnu større planlægger Viborg Kommune opstilling af solceller ved Kvorning, solceller og 3 vindmøller ved Sjørring, og energipark ved Vinge/Tjele Gods med 14 vindmøller, solceller på ca. 500 ha, samt energiklynge/industriområde med PtX-anlæg, pyrolyse, elektrolyse, biogasanlæg, græsprotein, e-methanol produktion.

Planforslaget er opdelt i tre faser af Viborg Kommune:

- Fase 1 – En Miljørapport for solceller ved Kvorning
- Fase 2 – En Miljørapport for vindmøller og solceller ved Sjørring
- Fase 3 – En Miljørapport for hovedprojekt ved Tjele Gods/Vinge

Såvel fase 2 og fase 3 er beliggende i områder og nærområder til Natura 2000-områder, hvoraf der er en række **naturtyper, dyre- og plantearter efter EU-Habitatdirektivet. Bilag IV arter er af fællesskabsbetydning, som kræver streng beskyttelse og ikke noget tab. Derudover må Bilag IV-arternes yngle- og rasteområder ikke beskadiges eller ødelægges. Taigasædgåsen danner grundlag for Fuglebeskyttelsesområdet F16.**

Beskyttelsen gælder overalt i det pågældende land uanset om arterne forekommer indenfor eller udenfor et internationalt naturbeskyttelsesområde, såfremt det er med til at opretholde Natura 2000-områdets status.

Både de arealer, som har givet anledning til EU's udtagning af beskyttede naturområder, samt tillige de omgivende nærarealer til Natura 2000-områderne er dækket af EU's bestemmelser, når disse arealer er med til at opretholde EU's beskyttede internationalt naturområde.

Fase 2 ligger 300 m. fra Natura 2000-området, N 30 Lovns Bredning, Hjarbæk Fjord og Skals Ådal og habitat H30 og 600 m fra det andet Natura 2000-område, N33 samt habitatområde H33 og fuglebeskyttelsesområde F16.

I Sjørring, hvor der er planlagt opsætning af solceller og vindmøller, er der registreret fugle under fuglebeskyttelsesdirektivet.

Fase 3 ligger 300 m. fra Natura 2000-området, N33 samt habitatområde H33 og fuglebeskyttelsesområde F16. Habitatdirektivets krav om væsentligheds- og konsekvensvurdering gælder således også for en plan uden for Natura 2000-området, når denne kan påvirke arter på udpegningsgrundlaget væsentligt.

Anlæg med vindmøller, solceller og industrianlæg vil have en negativ effekt, hvis de anlægges i nærheden af et Natura 2000-område, så fuglearter på udpegningsgrundlaget forhindres i at udnytte levesteder i området, fordi de tekniske og industrielle anlæg fungerer som en barriere.

Fase 3 placeres i **et nærområde til F16 fuglebeskyttelsesområde**. Ved årsskiftet 2017-2018 blev en plan præsenteret af Esben Lunde Larsen, tidligere miljø- og fødevareminister om udtagning af i alt 280 km² af Danmarks EU-fuglebeskyttelsesområder, svarende til 10 procent af det samlede areal herunder også F16 landområde ved Tjele, som skulle reduceres. Arealet blev udtaget i strid med EU-lovgivningen og uden høring af EU-Kommissionen Udtagningen af landområdet F16 på 614 ha blev besluttet i 2018 af efterfølgende miljø- og fødevareminister Jakob Ellemann-Jensen. Dansk Ornitologisk Forening, DOF klagede til EU-kommission over beslutningen om denne ulovlige udtagning af Natura 2000-områderne. Klagen er endnu ikke blevet afgjort.

Samtidig har vi 2 mails fra SGAV som er modsatrettede i opfattelsen af, om EU-kommissionen har afgjort om det store landområde til F16 er udtaget eller ej. På baggrund af to borgeres anmodning om aktindsigt, 8. og 11. april angående Energiprak Tjele, Viborg Kommune har SGAV to forskellige vurderinger med hensyn til EU-kommissionens endelige beslutning.

SGAV har angivet to modsatrettede svar angående udtagelse af habitat og fuglebeskyttelsesområdet N33 og F16.

Der foreligger endnu ikke nogen meddelelse fra EU-kommissionen med en udtalelse på skrift angående udtagning af F16 fuglebeskyttelsesområde ved Tjele.

I Miljøstyrelsens *Natura 2000 plan 2022-2027 for N33, H33 og F16* er arealet angivet til 739 ha, hvoraf de 404 ha udgøres af Tjele Langsø. Denne angivelse er helt anderledes i Naturstyrelsens angivelse, som har opstartet projektet Natureman, og her angives det helt oprindelige område inden MST's udtagning (se senere afsnittet om LIFE IP Natureman).

Nærområderne til Natura 2000-området N33 har en højere funktion for at bevare status for området, hvilket også blev anført af Planklagenævnet samt Miljø- og Fødevareklagenævnet i sagen om planer for opstilling af 8 vindmøller ved Vinge. Det samme gælder for N30.

I fase 2 med ledsagende miljørapport for vindmøller og solceller ved Sjørring er der foretaget en væsentlighedsvurdering, hvor der kun er beskrevet om **forekomsten** af skader på naturtyper, arter og Taigasædgåsen. **Der er ingen konsekvensvurdering beskrevet for Natura 2000-området.**

En væsentlighedsvurdering er at betragte som en foreløbig konsekvensvurdering, hvori det vurderes om en væsentlig påvirkning af naturbeskyttelsesinteresserne kan afvises, **dvs. der er screenet for negative væsentlige indvirkninger**. Er der negative virkninger, skal der udføres en **konsekvensvurdering**, der på bedste videnskabelige vis beskriver, at der er **fravær** af skader på det internationale naturbeskyttelsesområde. En miljøvurdering vedrører såvel positive og negative væsentlige virkninger.

Vurdering af miljøkonsekvens foretages ad modum Rambøll, idet firmaet har udviklet sin egen metode til vurdering af et projekts miljøkonsekvenser. Der er taget udgangspunktet i miljøvurderingsloven og dens begreber.

Metoden er opbygget på grundlag af en kvalitativ klassifikation, der forbindes med, sprog og ord, en induktiv metode, en høj grad af fortolkning og en lav grad af generaliserbarhed. I kvalitativ forskning anerkendes det, at der ikke findes en objektiv virkelighed, og at hver kultur konstruerer sin egen virkelighed, som undersøgeren så kan forsøge at forstå ved hjælp af kvalitativ forskning. Der anvendes en klassifikation, der dels beskriver den påvirkede miljøfaktors generelle sårbarhed og karakteren af miljøpåvirkningerne.

Den samlede konsekvens af miljøpåvirkningen af en miljøfaktor vurderes ud fra sårbarheden og den samlede påvirknings karakter.

Der er angivet fem vurderingskriterier, som kan være både positiv og negativ:

- Meget væsentlig.
- Væsentlig.
- Moderat.
- Begrænset.
- Ingen/ubetydelig.

Herefter foretages en individuel vurdering for hver enkelt miljøfaktor ud fra miljøpåvirkningens karakter og omfang. Relationen til en subjektiv vurdering af Rambøll er en støtte til at give udtalelser om handleanvisninger på firmaets udvalgte trin, som de finder relevante.

Konklusionen er, at den individuelle vurdering overordnet må betragtes som en subjektiv vurdering af placering af en miljøpåvirkning på skalaen ud fra ovennævnte vurderingskriterier. Tillige redegør Rambøll ikke sagligt om, hvorvidt den faglige vurdering af en miljøpåvirkning er fyldestgørende og retvisende, når man anvender metoden. Ved hver bedømmelse af en miljøpåvirkning, er der ikke beskrevet, om der er anvendt den bedste videnskabelige undersøgelse og viden. Rambøll har ikke beskrevet om metoden er vurderet i fagfællesskab.

Rambøll har ikke anvendt kvantitativ forskning i forbindelse med miljøvurderingen, hvor tal og statistik og en deduktiv metode, som vil give en lav grad af fortolkning og en høj grad af generaliserbarhed. Den kvantitative forskning ville have tilstræbt en beskrivelse af objektive lovmæssigheder, hvor ambitionen er at beskrive verden så objektivt som muligt ved hjælp af kontrollerede variabler og statistiske analyser.

Rambøll anvender heller ikke *forsigtighedsprincippet* beskrevet i habitatbekendtgørelsen §6, og rapporten er ikke gyldig, idet VVM-direktivet beskriver følgende: *Før der gives tilladelse til et projekt eller en plan foretages en vurdering af, om tilladelsen i sig selv eller i forbindelse med andre planer/projekter, kan påvirke et Natura 2000-område eller strengt beskyttede arter væsentlig. Kan en sådan påvirkning ikke afvises, skal der foretages en konsekvensvurdering.*

En væsentlighedsvurdering kan ikke være gyldig dokumentation for en vedtagelse af en § 25 tilladelse til opstilling af energiparken, idet der ikke er tilstræbt den bedste videnskabelige viden. Det er kun en miljøvurdering med en konsekvensrapport efter VVM-direktivet, som kan danne grundlag for en § 25 miljøtilladelse. Der klages over manglende konsekvensvurdering af miljørapporten for Vinge/Tjele, Sjørring og Kvorning.

- TAIGASÆDGÆS

Et natur- og fredningsstridigt forskningsprojekt udgår fra DCE, Aarhus Universitet (AU) i forbindelse med planer om etablering af energipark Tjele. Taigasædgåsen og sangsvaner er fredet under EU's fuglebeskyttelsesdirektiv og AEWA aftalen.

Ved det tidligere ugyldige projekt i 2021 med plan om opstilling af 8 vindmøller ved Vinge, var en væsentlig indvending mod projektet hensynet til den internationale fredede Taigasædgås, som Danmark ordentligvis lovede at beskytte ved AEWA konference i Paris 2013.

"Baggrund fra Planklagenævnets afgørelse 2021

Planklagenævnet gør opmærksom på, at hvis kommunen måtte beslutte at behandle planforslaget igen, skal dette for så vidt angår påvirkning af taigasædgæs navnlig ske i overensstemmelse med følgende:

- Kommunen skal foretage en ny vurdering af påvirkning på taigasædgæssene som følge af tab af fourageringsmuligheder ud fra bedste foreliggende viden om gæssenes stedtrofasthed og deres tilbøjelighed til valg af større, åbne marker.

- Kommunen skal foretage en ny vurdering af kollisionsrisikoen for taigasædgæssene, hvor kommunen skal inddrage de konkrete foreliggende oplysninger om taigasædgæssenes flyvemønstre i området.

- Hvis kommunen vil vurdere kollisionsrisikoen på baggrund af PBR, skal kommunen overveje, om risikoen skal beregnes ud fra en årlig overlevelseshastighed for voksne fugle på 0,77, eller om der er behov for en opjustering, idet der henvises til DCE's bemærkninger herom.

Planklagenævnet skal i øvrigt understrege, at planerne kun kan vedtages, såfremt det ud fra et videnskabeligt synspunkt uden rimelig tvivl kan fastslås, at de ikke har skadelige virkninger på fuglebeskyttelsesområde F16's integritet. Hvis dette ikke er tilfældet, kan projektet kun gennemføres, hvis betingelserne i habitatdirektivets artikel 6, stk. 4, som er implementeret i planhabitatbekendtgørelsens § 6, er opfyldt. Nævnet har ikke med denne afgørelse vurderet, om betingelserne eventuelt vil kunne være opfyldt.

Planklagenævnet bemærker afslutningsvis, at nævnet i denne sag heller ikke har vurderet, om der eventuelt kan være problemer i forhold til barriereeffekt eller andre forhold end de ovennævnte."

""AUH - projektbeskrivelse

Modtager:

BioCirc Forslag til et 3- (potentielt 5-) årigt projekt Vurdering af effekt af kompenserende tiltag imod tab af habitat for overvintrende sædgæs ved planlagt anlæg af energiklynge ved Vinge, Viborg Kommune

Forslagsstillere: Professor Jesper Madsen (kontaktperson), seniorforsker Kevin Kuhlmann Clausen & professor Anthony D. Fox, Institut for Ecoscience / DCE, Aarhus Universitet

Baggrund og målsætninger

Aktuelle planer for anlæg af en energiklynge ved Vinge nær Tjele i Viborg Kommune kan potentielt føre til 100 % tab af habitat for overvintrende taigasædgæs i området og risiko for kollisioner af gæs med vindmøller. Energidklynge-projektet vil udvikles over en 5-årig periode, med forskellige faser for udbygning af energidklyngens komponenter (industrieanlæg, vindmøller, solceller).

Udvikleren BioCirc vil i udgangspunktet forsøge at friholde og etablere et for gæssene attraktivt område på de centrale og aktuelt vigtigste dele af arealet, hvor forvaltning, forstyrrelser og afgrødevalg tilpasses gæssenes behov. Etableringen af dette areal skal sikre at den lokale bestand af taigasædgæs kan opretholdes i Vinge-området, og danne grundlag for en Natura 2000 konsekvensvurdering af energidklyngens opførelse. Udformningen af arealet baseres på energetiske beregninger af gæssenes fødebehov og evt. eksisterende viden om artens respons ift. vindmøller og solcelleanlæg.

I forbindelse med evt. senere udvikling af energiklyngen, som potentielt vil inkludere 'gåsemarkerne', vil udvikleren iværksætte kompenserende tiltag for de forventede negative effekter på tajgasædgæssene, så energiklyngens opførelse ikke får negative konsekvenser på den lokale bestand. Disse omfatter etablering/optimering af alternative fødesøgnings- og rasteområder i nærområdet, som etableres forud for udbygningen af anlægget nær Vinge. Effekten af disse kompenserende tiltag skal løbende vurderes, og implementeres baseret på en adaptiv proces, hvor der følges op på de enkelte tiltags effekter, og redegøres for hvordan de påvirker gæssenes brug, energetik og forekomst i nærområdet. Til dette formål udvikles af AU en fysiologisk-energetisk model (inklusive prædationsrisiko) for gæssene, som vil være et vigtigt værktøj til både at forudsige - og følge op på - effekterne af de valgte tiltag.

Forudsigelser

Forudsigelser for de tiltag, som kan sikre og forbedre forholdene for tajgasædgæs i området:

1. Sædgæs er meget stedtrofaste, og eventuelt kompenserende tiltag i form af optimering og/eller etablering af fødesøgningspladser må forventes at have størst chance for succes, hvis de udføres i tilknytning til eller på fødesøgningsarealer, som allerede indgår i det netværk af områder, der benyttes af gæssene i dag.
2. Gæssenes foretrukne fødesøgningshabitat er vedvarende græs i perioder med temperaturer over frysepunktet, men de skifter til kulturafrøder (især vintersæd) i kuldeperioder, fordi næringskvaliteten forbliver tilstrækkelig høj i kulturafrøder, hvormed gæssene bedre kan opretholde et passende energibudget. Arealerne ved Vinge er særligt vigtige, da de i dag primært benyttes af gæssene i kuldeperioder. Alternative fødesøgningsområder skal derfor være energetisk lige så attraktive som Vinge-området, også i kuldeperioder. Hvis arealer med dyrkning af vintersæd indgår i gåseområderne, vil det forventeligt have en positiv effekt.
3. Gæssene foretrækker områder med lavt forstyrrelsestryk, inklusiv lav jagtlig aktivitet. Hvis jagtudøvelse og anden menneskelig aktivitet minimeres på gåsemarkerne og tilstødende marker i Vinge og på de alternative fødesøgningsområder, vil det forventeligt have en positiv effekt.
4. Gæssene opfatter generelt hegn, træbevoksninger, veje, stier, bygninger og anden infrastruktur som en risiko (for prædation). Hvis markstørrelserne forøges, f.eks. ved at nedlægge eksisterende hegn og holde infrastruktur på en passende afstand, vil det forventeligt have en positiv effekt.
5. For at reducere det daglige energiforbrug foretrækker gæssene fødesøgningsarealer med kortest mulig afstand til overnatningsområdet (især Tjele Langsø). Optimering af eksisterende fourageringsområder og/eller etablering af nye, må derfor forventes at have størst positiv værdi hvis de etableres i nærhed heraf.
6. Gæssene foretrækker fourageringsområder med tilgængelige drikke- og hvilepladser. Hvis der etableres et lavvandet vandareal på fourageringspladserne, vil det derfor forventeligt have en positiv effekt på gæssene (så længe det ikke fryser til).

Oplæg til faseopdelt undersøgelses-og implementeringsplan:

Fase 0: Forud for den adaptive implementeringsplan (i år 0) etableres et friholdt areal i Vinge, som dækker over de centrale og aktuelt vigtigste dele af gæssenes nuværende fourageringsområde (Tidal Consult 2023, se Bilag 1) og eventuelt en bufferzone til de planlagte anlæg.

Fase 1: I de første 2 projektår (år 1+2) følges op på effekten af at friholde det eksisterende fødesøgningsareal ved Vinge. Effektvurderinger af tiltag vil kunne startes i efteråret 2023 hvis projektomstændighederne er på plads. I år 1+2 etableres/optimeres også 2 alternative fourageringsområder (Onsild Enge og Nørreådal).

Fase 2: Hvis der efter år 3 konstateres et fald i udnyttelsen af det samlede nærområde (Vingeområdet + alternative fourageringsområder) og/eller en dårligere energibalance hos gæssene, skrues der til gengæld op for at gøre de alternative fødesøgningsområder mere attraktive (baseret på ovennævnte hypoteser), og udvikleren går ikke videre med udbygning af anlægget nær gåsemarkerne i Vinge.””

Miljørapporten er udgivet INDEN fase 2 er gennemført, og på trods af dette har Viborg Kommune accepteret en miljøkonsekvensvurdering, som således ikke er på videnskabeligt grundlag, da den sidste og væsentlige del af forvaltningsundersøgelsen mangler.

Gæssene kan ikke bruge arealer med solceller, vindmøller eller anlæg i energiklyngen til fouragering, og hvis Energipark Tjele etableres som oprindeligt ansøgt, betyder det at gæssenes 'kulderefugium' i sin helhed bliver tabt, og det er ulovligt habitattab i følge EU.

Taigasædgåsen tilhører en speciel fredet fugleart, og den er nu i tilbagegang. Den er rykket fra status 'muligt truet (NT)' til klassifikationen 'sårbar' (VU). Dette fremgår af Databanken i Sveriges Landbrugsuniversitet, Uppsala. Oplysningerne fremgår af en Espoo-høring, hvor de svenske myndigheder af ovenstående grunde udviser store betænkeligheder ved etablering af den danske energipark ved Tjele. Dette fremgår også af høringssvar til Klima- og Miljøudvalget 23. april 2025. De svenske miljømyndighed har ønsket deltagelse i beskrivelse af miljørapporten.

De svenske miljømyndigheder beskriver at "*Område som föreslås att undantas från utbygganden Av figur 3-5 på sidan 8 i rapporten Energipark Tjele (1100052354-040) från Ramboll, daterad 21 juni 2024, framgår det att den mark som i söder tangerar det utpekade området också är av betydande intresse för gåsarten. Miljönämnden har således ansett att även denna mark bör inkluderas i det område som undantas från utbyggnaden*".

To steder i Miljørapporten har man i Bilag 10 på hhv. side 14 og 22 angivet taigasædgåsen til at være næsten truet (NT), og Viborg Kommune har således ikke fulgt den korrekte klassifikation fra de svenske miljømyndigheder, som har fuglens endnu mere truet til at være sårbar (VU).

Viborg Kommune har ikke inddraget de svenske miljømyndigheder i forbindelse med udarbejdelse af miljørapporten for så vidt angår Vinge og Tjele området, og marken syd for den såkaldte 'hønningkrukke' er ikke udtaget.

BioCirc finansierer forskningsprojektet ved DEC, AU med henblik på at flytte den meget stedtro gås. Rambøll er rådgiver på projektet, og er derfor inhabil i vurdering af specifikke miljøforhold, som hører til AU's område, eks. Taigasædgåsens livsbetingelser. Der er en åbenbar interessekonflikt i Viborg Kommunes regi, der både udarbejder Natura 2000-handleplanerne og samtidig er planlæggende og miljøvurderende i.f.t. den gennemførte planlægning af Energipark Tjele. Der er ikke beskrevet en objektiv adskillelse i miljørapporten. Der er samtidig også den situation, at BioCirc betaler for en udtalt kommerciel interesse i et specielt forskningsresultat. Der er en indbygget tavsheds klausul under *punkt 6: Fortrolighed* i aftalen, og der kan således ikke være tale om uafhængig forskning, og borgerne kan ikke få fuld indsigt i forskningsresultaterne.

Forskningsprojektet vil flytte store fødeområder til en meget lille og stationær mark med vinterafgrøder - såkaldte *honningkrukker*. Der er afsat en mark med et jordareal på 83 ha med en sikkerhedsafstand til fabrik DLG, således at det dyrkede areal som fourageringsområde reduceres til 46 ha. Ved dette forvaltningsprojekt skifter fuglen status fra en fredet art til at blive et *husdyr*, og man antager at ved forsøg at ændre århundredes adfærd, så gåsen lige præcis lander i denne lille honningkruke. Man *respekterer ikke biologien og fredningen*. Gåsen er meget sky. og for at blive fedet op i Danmark skal den have *meget store pladsområder, udsyn og fred*, fordi den skal have god tid til denne opfedning på fredelige arealer og hurtigt flyve væk ved farer. Forskningen kan ikke sikre overlevelsen af gåsen ved at tilbyde noget føde i én meget lille honningkruke, som i øvrigt bliver et meget belastet støjområde fra vindmøller og en meget stor barriereeffekt og kollisionsrisiko. Endvidere vil der pr. dag køre 800 lastbiler til biogasanlægget, som ligger meget tæt på honningkrukken. De kumulative effekter af støj fra vindmøller, lastbiler og energiklynge er ikke vurderet i videnskabelige undersøgelser.

Et meget væsentligt aspekt for taigasædgåsen er mulighed for **overnatning på Tjele Langø for at undgå en fare fra rovdyr**. Hvis der er isvinter, kan isen være med til at beskytte gåsen, så den kan forlade området hurtigt, hvis rovdyret nærmer sig gåseflokken. Gåsens *instinkt* er udviklet over århundreder, og den lander og får en sikker overnatning på Tjele Langsø uden fare for ræve og jagt. Hvis man etablerer flere honningkrukker, kan de uden problemer søge føde der, men de skal flyve igennem vindmøller med en højde på 185 m. både ved Sjørring og Tjele samt forbi 800 lastbiler i døgnet heraf 750 i forbindelse med biogassen og 50 fra en i forvejen etableret foderfabrik. Gåsen vil blive eksponeret for ufred og kollisioner. Hvis man påtænker at flytte gåsen til et nyt habitat i Nørreådal, er det et område, hvor jagt ikke er forbudt i hele området og græsplejeaftaler i fremtiden ikke er etableret. Hvis gåsen møder alle disse trusler med et stort reduceret fødehabitat ved Tjele, vindmøllekollisionsrisiko, støj fra lastbiler og industripark samt jagt, vil den blive fordrevet og uddø, hvilket er EU-stridigt.

I en tidligere undersøgelse af Taigasædgæssenes trækruter i området Tjele, Nørreådal og Sjørring er dette vel undersøgt af 'Brandt, T. et al. *Recent status and changes in abundance of Taiga Bean Geese wintering in NE Jutland*. Dansk Ornitologisk forenings Tidsskrift 111, 138-146 (2017)', Ref. Nr. 169. Gæssene var GPS mærkede.

I en teknisk 'Status for Tajgasædgæssenes brug af Vinge og Nørreådal i vinteren 2023/2024, nr. 317 2024' beskrives tillige:

Taigasædgåsens trækrute er i en relativ veldefineret, lokal og samme "hovedkorridor" mellem Vinge og Nørreådal. Gæssene, der var GPS-mærkede, passerede det planlagte område for opsætning af vindmøller i Tjele. Flyvningerne finder sted i højder mellem 40 og 120 m men er med en vis usikkerhed. Dertil er der i kolde perioder observeret, at alle gæs i det midtjyske fouragerede i Vinge. Der er også lokaliseret positioner af Taigasædgæs dag og nat i Sønder Onsild enge, hvor de 3 vindmøller i Sjørring placeres.

I miljørapporten fra Sjørring s. 200 beskrives: Da projektområdet ved Sjørring omtrentligt ligger på den luftlinje, som forbinder Tjele Langsø med Lille Vildmose, er det muligt at gæssene regelmæssigt flyver igennem området og udsættes for øget kollisionsrisiko i forbindelse med vindmøllerne. En væsentlig påvirkning af taigasædgås kan dermed ikke afvises, og der foretages en konsekvensvurdering.

Endvidere er der på s. 203 to antagelser:

- For det første er der en mulighed for gæssene at flyve syd om skoven og dermed syd om mølleområdet over åbent terræn
- For det andet går den lige linje mellem Tjele Langsø og Sjørring Kær/Sønder Onsild Enge syd om mølleområdet, men vindforhold kan få gæssene blæst hen til møllerne.

Disse to antagelser i miljørapporten for Sjørring, at gæssene flyver uden om vindmøllerne, er ikke eftervist videnskabeligt i miljørapporten. Der er på s. 204 i miljørapporten fra Sjørring angivet at 72% af gæssene flyver lavere end rotorhøjden, og tab af taigasædgæs vil derfor være langt højere end 1 angivet i miljørapporten.

Det bemærkes, at der kun er undersøgt over kort tid med én vinter, og der er ikke foretaget undersøgelser over flere vintre eller under en isvinter, hvor gæssene vil benytte Tjele Langsø, som et sikkert overnatningssted.

Undersøgelser skal foretages over flere år. Gæssenes skal have plads, fred og udsyn, hvilket de kun kan få ved isvintre på Tjele Langsø - udpeget fuglebeskyttelsesområde - hvor der er stort udsyn over de farer der kan være fra rovdyr. Nørreådal er ikke et udpeget fuglebeskyttelsesområde af EU. Desuden skal det også videnskabeligt bevises, at de stedtro gæs - hvis de flyttes - forbliver i et nyt fourageringsområde og fuglebeskyttelsesområde. Det kan ikke læses i rapporten, om der etableres et vådområde eller hvor stort et vandområde gåsen skal flyttes til i Nørreådal, da de videnskabelige undersøgelser ikke er afsluttede.

EU-Domstolen har slået fast, at afværgende foranstaltninger ikke kan omfatte erstatningsnatur, hvis der er planer om lokalplanpligtige solcelleanlæg i det åbne land,

Forskerne beskriver at jagtfred er væsentlig, men egentlig jagtforbud er umulig. Konsekvensen er at taigasædgæssenes opretholdelse som art trues.

Det er ikke nok at vide, hvordan andre fuglearter reagerer på vindmøller, når der beregnes kollisionsrisiko. I miljørapporten er der henvist til den skotske rapport 'Scottish Natural Heritage (SNH) - Avoidance Rates For The Onshore SNH ' Wind Farm Collision Risk Model'. Samme rapport angiver: "High risk: Sites less than 1.5 km. from Speceial Protected Areas (SPAs) boundaries. These

sites are likely to be associated with particularly high densities of birds at collision risk height. A program of dedicated VP watchers possible extending over several years, will be required to estimate collision mortality'.

Der findes ikke en beregningsmetode, der kan godtgøre hvor stor kollisionsrisiko, der er ved opstilling af vindmøller tæt på Speciel Protected Areas (SPAs) i Natura 2000-område. SNH's rapport om gåsetræk er for en anden gåseart end taigasædgåsen, og denne gåseart opholder sig et helt andet sted end et Natura 2000-område. Det er velkendt, at Taigasædgåsen ikke har en måde at agere på i naturen som andre gåsearter.

Der er i miljørapporten ikke udført deciderede målinger af Taigasædgæssenes undvigelsesrate ved kollision med vindmøller. I miljørapporten er der som anført anvendt en undvigelsesrate for en anden gåseart. Det er ud fra denne gåseart, at der er vurderet en kollisionsrisiko, men denne undersøgelse er ikke lokaliseret til et Natura 2000-område. Der er ikke anvendt en betragtning om vindmøllespidsens lokalisering over trætoppene ved Sjørring, som der er beskrevet for flagermus på s. 175, *'at vindmøllerne ved Sjørring er 185 m høje og opsættes på et fladt jordareal neden for skovarealet. Dette skovareal er beliggende på et meget stejlt terræn. Møllevingerne når ned på en højde på 13 meter over skovbryn og læhegn, som fungerer som ledelinje for flagermus i området'*. Der er en betragtelig kollisionsrisiko set i fht. gæssenes flyvehøjde. I miljørapporten er angivet flere steder at der 'ikke kan afvises drab på enkelte individer.

Kollisionsrisikoberegningen kan ikke anvendes i miljørapporten. Det er ikke videnskabelig korrekt at anvende en anden gåseart, og som tillige ikke er lokaliseret til et SPA område. Der er således forkerte forudsætninger i miljørapporten, og der foretages fejlkonklusioner.

Uden at ansøge EU blev værdifulde fødeområder for gåsen i Natura 2000-området udtaget på ugyldig vis i 2019/20 af de daværende [miljø- og fødevareministre](#). Klagesagen er endnu ikke afgjort af EU.

I ' VEJ nr 10047 af 06/12/2024, Vejledning om planer for lokalplanpligtige solcelleanlæg i det åbne land, december 2024' udgivet af By-Land- og Kirkeministeriet angives: 6.4.1 ***EU-Domstolen har slået fast, at afværgende foranstaltninger ikke kan omfatte erstatningsnatur, da dette nærmere er en kompenserende foranstaltning, som kun foranlediges af fravigelsesproceduren i helt særlige tilfælde (jf. nedenfor). Det er således ikke muligt at integrere erstatningsnatur i planen for at opveje tab af beskyttet naturtypeareal, der følger af realiseringen af en plan.***

Denne afgørelse må have indlysende konsekvenser for DCE-projektet. Institutter er gjort opmærksom på, at projektet med at flytte fødeområder i habitat og nærområder ikke er i overensstemmelse med EU-lovgivningen.

Taigasædgæssenes habitat er hovedsagelig fødeområder ved Vinge, Tjele. Planklagenævnet (PLKN) afgjorde i kendelse 25. juni 2021 i klagesag vedrørende Viborg Byråds vedtagelse med opstilling af 8 vindmøller syd for Vinge, Sagsnr. 20/05489, 20/05490, 20/5491, 20/06605, 20/07477 og 20/07926. Planklagenævnet erklærede lokalplan og kommunetillæg for ugyldige og sagen blev hjemsendt til Viborg Kommune. Opstilling af 8 vindmøller i nærområder til Natura 2000-områder, som oppebærer Tajgasædsåsens fødeområde, var ulovlig, og det er det stadig. Afværgende

foranstaltninger kan ikke omfatte erstatningsnatur og forudsætning for at opfylde afgørelsen i PLKN er stadig ikke opfyldt i miljørapporten, da forvaltningsundersøgelsen ikke er færdig.

Forudsætninger fra PLKN var

- at kommunen foretager en ny vurdering af påvirkning på taigasædgæssene, som følge af tab af fourageringsmuligheder ud fra bedste foreliggende viden om gæssenes stedtrofasthed og deres tilbøjelighed til valg af større åbne marker.

Der må ikke findes erstatningsnatur og Energipark Tjele omfatter 100 % habitattab. Der er heller ikke med nuværende vidensgrundlag muligt at vurdere om gæssene er hurtige nok til at omstille sig til tilfældige fødeområder længere væk.

- at kommunen foretager en ny vurdering af kollisionsrisikoen for taigasædgæssene, hvor kommune skal inddrage de konkrete foreliggende oplysninger om taigasædgæssenes flyvemønstre i området

Der er ikke anvendt korrekte antal overflyvning, idet flokken på 1500 tajgasædgæs kan overflyve hele energiområdet, hvis de alle er til stede i en vinter.

- at hvis kommunen vil vurdere kollisionsrisikoen på baggrund af PBR, skal kommunen overveje, om risikoen skal beregnes ud fra en årlig overlevelseshastighed for voksne fugle på 0.77, eller om der er behov for en opjustering, idet der henvises til DCE's bemærkninger herom.

Der er anvendt Recovery factor (f)

på en meget lille population. De svenske miljømyndigheder angiver at tajgasædgåsen nu er i kategorien 'Sårbar (VU)', da den er i tilbagegang.

Der er indtil 1. april 2025 udgivet tre rapporter af DCE.

1. Respons på forskellige typer anlæg og estimat af dagligt fødeoptag hos tajgasædgås, 27. oktober 2023 **50** |
2. Kvantificering af fortrængningsafstand omkring vindmøller for tajgasædgæs, 15. april 2024 **24** |
3. Status for tajgasædgæssens brug af Vinge og Nørreådal i vinteren 2023/2024, nr. 317 2024

Den videnskabelige undersøgelse er ikke færdig. Sjørring samt Onsild enge er en del af taigasædgåsens fødeområde og overflyvninger, men på trods af disse forhold har Viborg Byråd godkendt en ufærdig miljørapport og med mangelfuld konsekvensvurdering for fase 2.

Der foreligger ikke en konklusion på de samlede videnskabelige undersøgelser, og forudsætningen beskrevet i Planklagenævnets afgørelse fra 2021 er ikke anvendt i miljørapporten for Vinge/Tjele og Sjørring, idet der kun er udgivet delrapporter.

I miljørapporten for Sjørring klages der over, at der refereres til sanglærken (s. 179) og, øvrige ynglefugle (s. 180), men der er angivet litteratur til referencenr. 150: Rasmussen, L.M. & Zeidler, U. Notat om Taigasædgæssenes forekomst i projektområdet Ved Tjele - Notat fra Tidal Consult. (2023) Denne litteratur indeholder beskrivelse af Taigasædgæs, og det er ikke i overensstemmelse med miljørapporten, som referer til sanglærken og øvrige ynglefugle. I Tabel 14-6 s. 205 ses en opgørelse af det maksimale antal Taigasædgås ved Tjele i hvert vinterhalvår fra 2005/06 til 2022/23, hvor der er stigende trend over perioden. Det fremgår ikke om der er yderligere redegørelse i referencen, og der skabes uklarhed med denne referencehenvi sning, hvor andre fuglearter bliver beskrevet.

I referencenr. 169. Rasmussen, L.M. Notat om Trækruter for Taigasædgæs Ved Tjele - Notat fra Tidal Consult (2024) kan denne ikke ses i sin helhed i miljørapporten, bilag 7 eller forefindes i sin helhed på internettet. I miljørapporten s. 203 er der beskrevet med henvisning til samtlige passager af de GPS mærkede gæs mellem forskellige delområder i perioden 2016-2023 i Tabel 14-7 og 14-8. Det fremgår ikke om dette indbefatter det fulde notat eller om der i litteraturhenvi sningen er yderligere en redegørelse i et notat. Borgerne kan derfor ikke få det fulde indblik i sagens akter.

Kabelkorridoren fra Sjørring til det store energianlæg ved Tjele krydser et Natura 2000-område, N33, og der skal foretages en underboring af Vorning Å. Her er der heller ikke lavet en konsekvensvurdering for flod- og bæklampret, odder, rigkær og hængesæk.

Der er beskrevet afværgeforanstaltninger ved uheld, men ikke positive effekter på Natura 2000-området endsige beskrevet *fravær* af negative konsekvenser.